

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

ЧЕТВЕРТІ ВСЕУКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ
ПАМ'ЯТІ О. Я. САВЧЕНКО

**КОНТЕКСТИ ТВОРЧОСТІ
ОЛЕКСАНДРИ ЯКІВНИ САВЧЕНКО.
РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ
ТА САМОСТІЙНОСТІ
УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:
СУЧАСНІ Й ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ**

ДОВІДНИК

Київ
2025

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ**

**КОНТЕКСТИ ТВОРЧОСТІ
ОЛЕКСАНДРИ ЯКІВНИ САВЧЕНКО.
РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ
ТА САМОСТІЙНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:
СУЧАСНІ Й ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ**

IV Всеукраїнські педагогічні читання пам'яті О. Я. Савченко

Довідник

Електронне видання

**Київ
Видавництво «Педагогічна думка»
2025**

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 10 від 30 червня 2025 року)*

Рецензенти:

Головко Микола Васильович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заступник директора Інституту педагогіки НАПН України;

Романишин Руслана Ярославівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

ЗА ЗАГАЛЬНОЮ РЕДАКЦІЄЮ

доктора педагогічних наук, старшого наукового співробітника,
члена-кореспондента НАПН України
Онопрієнко Оксани Володимирівни

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Бібік Надія Михайлівна, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;

Петрук Оксана Миколаївна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник;

Ліпчевська Інна Леонідівна, доктор філософії з галузі знань «Освіта/Педагогіка»;

Павлова Тетяна Сергіївна;

Листопад Наталія Петрівна;

Вашуленко Оксана Вікторівна.

К 65 Контексти творчості Олександри Яківни Савченко. Розвиток пізнавальної активності та самостійності учнів початкової школи: сучасні й перспективні практики [Електронне видання] : IV Всеукраїнські педагогічні читання пам'яті О. Я. Савченко : довідник / [за заг. ред. О. В. Онопрієнко] ; НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : Педагогічна думка, 2025. – 206 с.

ISBN 978-966-644-799-2

DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-799-2-10-2025>

Довідник містить презентації IV Всеукраїнських педагогічних читань пам'яті Олександри Яківни Савченко, присвячених розвитку пізнавальної активності та самостійності учнів початкової школи в сучасних умовах. У довіднику представлені матеріали, пов'язані з упровадженням ідей О. Я. Савченко в контекстах теорії і практики початкової освіти, підготовки майбутніх учителів до викликів сьогодення. Видання адресоване науковцям, педагогам, студентам педагогічних закладів вищої освіти.

УДК 373.3.02(035)

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

ISBN 978-966-644-799-2

© Інститут педагогіки НАПН України, 2025
© Видавничий дім «Педагогічна думка», 2025

Ольга ЖУРА	
Емоційний інтелект як ресурс розвитку пізнавальної активності учнів початкової школи.....	63
Аліна ЖУРБА	
Вплив позитивної самооцінки на самостійну діяльність учнів.....	67
Тетяна ЗЕНЧЕНКО	
Читацька компетентність у початковій школі: сучасні реалії.....	70
Тетяна ЗОРОЧКІНА	
Підготовка майбутніх учителів початкової школи до розвитку пізнавальної активності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.....	74
Аліса ІВАННІКОВА	
Підготовка майбутніх учителів початкової школи до розвитку пізнавальної активності та самостійності учнів: виклики часу й сучасні практики.....	79
Марія КАЛЬЧУК, Світлана МАХИНЯ, Галина ПРУС	
Розвиток пізнавальної активності та самостійності учнів початкових класів на уроках літературного читання за педагогічною спадщиною Олександри Савченко.....	84
Надія КІЧУК, Дора ІВАНОВА, Тетяна БРІЦКАН	
Підготовка конкурентоздатного вчителя початкової школи: актуалізація педагогічної спадщини Олександри Савченко.....	88
Ірина КОВАЛЬЧУК	
Гейміфікація як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи.....	92
Ярослава КОДЛЮК	
Пізнавальна самостійність у науковому доробку академіка Олександри Савченко як педагогічний феномен.....	96
Оксана КОРНЄЄВА	
Ігрові вправи, методи та прийоми розвитку критичного мислення молодших школярів.....	102
Наталія ЛИСТОПАД	
Наочність як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках математики.....	107
Андрій ЛИТВИНОВ	
Використання інтерактивних онлайн-платформ для стимулювання пізнавального інтересу учнів.....	111
Інна ЛІПЧЕВСЬКА	
Цифровізація іншомовної освіти: розвиток уміння вчитися учнів початкової школи.....	115

Олена ЛОКШИНА	
<i>Педагогічна система розвитку пізнавальної активності та самостійності учнів академіка Олександри Савченко у контексті інтеграції національної освіти в Європейський освітній простір.....</i>	121
Олександр МЕЛЬНИК	
<i>Сучасні підходи до організації освітнього процесу НУШ.....</i>	125
Тетяна МІЄР	
<i>Розвиток пізнавальної самостійності здобувачів освіти в умовах воєнного стану.....</i>	134
Зіновій ОНИШКІВ	
<i>Самостійна робота як чинник оволодіння учнями знаннями, уміннями й навичками.....</i>	140
Оксана ОНОПРИЄНКО	
<i>Від цікавості до дії: сучасні підходи до розвитку пізнавальної самостійності в початковій школі.....</i>	143
Вікторія ОСТАПЕНКО	
<i>Гейміфікація як інструмент розвитку самостійності учнів у навчанні.....</i>	146
Тетяна ПАВЛОВА	
<i>Екологічний тезаурус у науковому доробку О. Я. Савченко.....</i>	152
Ілона ПАНАМАРЕНКО	
<i>Психологічні бар'єри самостійності молодших школярів і способи їх подолання.....</i>	156
Оксана ПЕТРУК	
<i>Ситуація успіху як передумова формування активної позиції молодшого школяра в навчально-пізнавальній діяльності.....</i>	159
Світлана ПОКРОВА	
<i>Фасилітативні вміння вчителя початкових класів як чинник підвищення якості освітнього процесу.....</i>	163
Ірина ПРИЙМАЧЕНКО	
<i>Рефлексія як інструмент розвитку самостійності та відповідальності в молодших школярів.....</i>	167
Ольга РЕЙПОЛЬСЬКА	
<i>Пізнавальна активність дітей 6 (7) року життя – пріоритет у підготовці до навчання в початковій школі.....</i>	173
Вікторія СИНЯВСЬКА	
<i>Цифрові технології навчання: можливості для підвищення пізнавальної активності учнів.....</i>	176

Контексти творчості Олександри Яківни Савченко

Самостійна робота як чинник оволодіння учнями знаннями, уміннями й навичками

Зіновій Онишків,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

ORCID: 0000-0002-4851-070X

Email: onyshkiv54@ukr.net

depositphotos_734372576-mock-photo-three-children-girl-holding-robot.jpg

Самостійна робота

Самостійна робота – це така робота, яку учні виконують без участі вчителя, але за його завданням у спеціально виділений час.

Вимоги до організації самостійної роботи:

- ✓ визначити її місце в структурі уроку;
- ✓ знати вимоги до учнів на даному рівні оволодіння матеріалом;
- ✓ передбачити труднощі, які можуть виникнути під час роботи в різних групах дітей;
- ✓ правильно визначити зміст і обсяг завдань та, відповідно, до цього тривалість самостійної роботи;
- ✓ дібрати потрібний дидактичний матеріал, урахувуючи рівні готовності учнів;
- ✓ передбачити раціональний спосіб перевірки роботи.

О. Я. Савченко
ДИДАКТИКА
ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ

depositphotos_734372578-stock-photo-three-children-girl-holding-robot.jpg

Види самостійних завдань

О. Я. Савченко всі самостійні завдання поділяє на навчальні і перевірні.

Навчальні самостійні завдання:

- ❖ завдання підготовчого характеру;
- ❖ завдання, спрямовані на засвоєння нового матеріалу;
- ❖ вправи на закріплення і розширення знань;
- ❖ тренувальні вправи.

Урізноманітнення навчальних самостійних завдань (на прикладі уроків читання):

- ❖ вибрати для читання уривок, що найбільше сподобався;
- ❖ вибрати образні висловлювання;
- ❖ скласти план оповідання;
- ❖ підготувати переказ за даним планом;
- ❖ підготувати переказ від імені дійової особи;
- ❖ порівняти вчинки різних героїв твору, виділивши при цьому істотні риси їх характерів і т. д.

Види самостійних завдань на уроках читання (з досвіду роботи вчителів початкових класів)

1. Скласти кінцівку до даного тексту.
2. Скласти початок розповіді за даною кінцівкою.
3. Складання плану до тексту.
4. Поділ тексту на частини і підбір заголовків.
5. Складання плану до окремих частин тексту.
6. Читання на одній ноті.
7. Чергування голосного і мовчазного читання.
8. Читання частини тексту, що найбільше сподобалась.
9. Читання уривка, що викликає сум, радість, співчуття.
10. Читання опису.
11. Читання питальних (окличних) речень.
12. Читання тексту з поміткою незрозумілих слів.
13. Читання тексту з першою закритою буквою у слові.
14. Відшукування рядків та їх читання за даним планом.
15. Читання рядків, в яких виражена головна думка твору і т.д.

Спрямованість самостійних завдань на формування загальнонавчальних вмінь і навичок

О.Я.Савченко виділила такі групи загальнонавчальних умінь і навичок:

- навчально-організаційні;
- навчально-інформаційні;
- загальнопізнавальні;
- контрольні-оцінні;
- рефлексивно-корекційні.

Для формування цих умінь доцільно використовувати самостійні завдання, які привчають учнів:

- ✓ міркувати,
- ✓ діяти за пам'яткою, схемою, алгоритмом, зоровими опорами, довідниками і т.д.

Самостійне виконання граматичного завдання:

- прочитати пояснення і усвідомити зміст завдання;
- повторити правило;

- виконати завдання;
- звірити з правилом;
- сумнівні щодо правопису слова перевірити за підручником чи словником.

ВИСНОВКИ

- Самостійна робота - передумова повноцінного оволодіння учнями знаннями, уміннями і навичками.
- Самостійна робота – органічна частина навчального процесу.
- Види завдань для самостійної роботи найрізноманітніші.
- Ефективність самостійної роботи залежить від багатьох чинників.